

א. אכלים ומשקים המגובלים בטיט בתוך כלי חרס – נטמאים משרץ שבתוך הכלי. (פרשו בגמרא שלרבי אליעזר נדרש דין זה מתוכו [ולא 'תוך תוכו', משא"כ הקפת טיט אינה מפקיעה שם 'תוכו'. רש"י]. ולחכמים – אין צריך קרא).

ב. כלים שבתוך כלי חרס אינם נטמאים מאוירו (כל אשר בתוכו יטמא... מכל האכל – אכל מיטמא מאויר כלי חרס [להיות 'שני'], ולא כלים. פסחים כ:).

ג. כלי חרס שיש בו שרץ מת, כל האכלים הנמצאים בתוך כלים שבתוכו, בין שהיו כלי חרס בין כלי שרץ – טהורים (תוכו – ולא תוך תוכו).
ודוקא אם אותם כלים היו פתוחים חוץ לכלי חרס, אבל אם היה פיהם בתוך הכלי-חרס ואינו מוגבה ממנו – טמאים, שהאכלים שבתוכו בכלל 'תוכו' של הכלי (רש"י, מתו"כ. ואם היו סגורים בצמיד-פתיל – מה שבתוכם טהור).

ד. אכלים ומשקים שהיו בכלי חרס ומחיצה חוצצת ביניהם ובין השרץ – טמאים.
וכן הדין בכורות פחותה (= שאינה שלמה ואין עליה תורת 'כלי') שהיתה משולשלת לאויר התנור, ופקקה בקש – רבי אליעזר מטהר את האכלים שבתוכה, וחכמים מטמאים.
א. לפרוש רש"י משמע שרבי אליעזר מטהר אף במחיצת נסרים ויריעות. והתוס' פרשו שר"א אינו חולק אלא בכוננת פחותה ופקוקה. והביאו מתורת כהנים דעות תנאים בדבר.
ב. היתה המחיצה נמוכה מפי התנור – האכלים טמאים, וכנ"ל).

ד. האם ולענין מה נכון העקרון 'דמינה מחריב בה, דלאו מינה לא מחריב בה'?

ממאמרו של רב 'חטאת ששחטה לשם עולה פסולה ולשם חולין כשרה', הניחו בתחילת הסוגיא ללמוד את העקרון 'דמינה מחריב, דלאו מינה לא מחריב'. והקשו על כך מדין תוך כלי חרס ותרצו.
ומשמע לכאורה ממהלך הסוגיא שלדברי חכמים שאמרו אין מחיצה מועילה בכלי חרס להציל על הטומאה כשם שמועיל כלי שבתוכו, עיקרון זה קיים לפי האמת. ואילו לרבי אליעזר שהמחיצה מועילה ככלי – אין עיקרון זה נכון, עכ"פ כשיש סברת 'קל וחומר' הפכית, כמו בקדשים ובטומאה. [ומקור דינו של רב הוא מדרשת הכתוב ולא מסברא].

יתכן שלפי המסקנא אף לרבנן אין אומרים 'דלאו מינה לא מחריב', ומה שמטמאים במחיצה, היינו משום דרשת 'תוכו'.

גם לדברי רב יוסף בר אמי שהקשה משינוי קדש על שינוי בעלים ותירץ, י"ל שאף לאו מינה מחריב, ומה שהשוחט חטאת לשם המחויב עולה – כשרה, היינו משום דרשת 'עליו' – חברו דומיא דידיה.
ואולם לפי דברי רב חביבא משמע לכאורה שנקט עיקרון זה גם לפי האמת [ומה שכלי שטף מציל בכלי חרס, הגם שאינו מינו – מדרשת 'תוכו' הוא].

וע' בר"ן פ"ד דראש השנה (יא: בדפי הרי"ף) שהביא סברא זו לענין אחר. ואפשר שלדוגמא בעלמא נקט.

דף ד

ה. מהן הילפותות לדינים דלהלן?

א. עשיה לשמה בארבע עבודות הקרבן.

ב. עשיה לשם הבעלים.

ג. זבח שעשאו שלא לשמו – לא נפסל.

א. מקור דין עשיה לשמה בקרבנות;

ואם זבח שלמים קרבנו – שתהא זביחה לשם שלמים.

המקריב את דם השלמים – שתהא קבלה לשם שלמים. והולכה שוה בדיניה לקבלה, לפי שהוציא הכתוב קבלה בלשון הולכה – 'הקרבה'. (רבי שמעון סבר שאין מחשבה 'שלא לשמה' פוסלת בהולכה, מפני שאפשר לבטלה. משנה יג.).

הזורק את דם השלמים – שתהא זריקה לשם שלמים.

שאר קרבנות הוקשו לשלמים (ואת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים), מה שלמים טעונים 'לשמה' אף כולם כן.

ב. מקור דין עשיה לשם הבעלים;

בשחיטה: ובשר זבח תודת שלמים – שתהא זביחה לשם תודה. אם אינו ענין לשינוי קודש (= שלא לעשותו לשם קרבן אחר), תנהו ענין לשינוי בעלים.

בשאר עבודות: ואת האיל יעשה זבח שלמים – שתהא עשייתו לשם שלמים. ואם אינו ענין לשינוי קודש, תנהו ענין לשינוי בעלים. ולרבינא, הלימוד הוא במידת 'כלל' ('עשה') ופרט ('זבח' – זביחה) וכלל ('לה') – מה הפרט (- שחיטה) מפורש עבודה וצריכה 'לשמה' אף כל עבודה צריכה 'לשמה'. ויש אומרים שזריקה נלמדת מונרצה לו לכפר עליו – ולא על חברו (רב אשי), וקבלה נלמדת מ'כלל ופרט וכלל' כאמור (והולכה נכללת בקבלה כנ"ל).

שאר כל הזבחים הוקשו לשלמים.

ג. מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה"א נדבה. אם כמה שנדרת – יהא נדר, ואם לאו – יהא נדבה.

וכן מיעטו מושחט אתה לחטאת – היא לבדה פסולה כשנעשתה שלא לשמה. (ע' להלן ה. י: ובמפרשים; תוס' נה. ד"ה מה).

בחטאת ובפסח ישנן דרשות נוספות לדין 'לשמה', ולעכב בא, לומר שהם נפסלים בשינוי קדש ובשינוי בעלים – שהרי למצוה כבר למדנו מהקש לשלמים (כדלהלן ז-ח).

1. א. מהן ההלכות המיוחדות שיש בכל אחת מארבע עבודות הקרבן, או במקצתן?

ב. מהם חילוקי הדינים בין 'שינוי קדש' ל'שינוי בעלים'?

ג. מה דין תודה ששחטה לשם שלמים, ושלמים ששחטם לשם תודה?

ד. מדוע אי אפשר ללמוד ב'מה מצינו' שלמים סתם משלמי נזיר?

ה. מדוע אי אפשר ללמוד ב'מה מצינו' שאר קרבנות מקרבן שלמים [אם לא בהקש]?

א. שחיטה חמורה שפוסלת בה מחשבה שלא לשם אוכלין בקרבן פסח, שלא כשאר עבודות. וקולא שיש בשחיטה – שכשרה בור.

זריקה – חייב עליה זר מיתה, משא"כ בשאר עבודות המתיר.

ישנה חומרא נוספת בזריקה; שכן שינוי בעלים פוסל בה באותה עבודה, ואילו בשאר עבודות אינו פוסל אלא אם חשב על הזריקה שיתכפר בה אחר (ע' מלאכת יו"ט).
הולכה – יש בה קולא שאפשר לבטלה; יכול לשחוט בסמוך למזבח ללא צורך בהולכת הדם.

שחיטה וזריקה – חייבים עליהן בחוץ משום איסור 'שחוטי חוץ'.
שחיטה וקבלה – טעונות 'צפון'; וישנן בחטאות הפנימיות (שלא כזריקת הדם על המזבח החיצון, שאינה קיימת בחטאות פנימיות).

להלן י. פרשו בגמרא שנחלקו אמוראים האם ניתן ללמוד זריקה משחיטה וקבלה בקרבן שלמים, כי אין שייך בשלמים צפון ולא פנימיות, או שמא גם בזה אפשר לפרוך שכן טעונות צפון וישנן בחטאות פנימיות.

ב. שינוי קדש ישנו בארבע עבודות, ואילו שינוי בעלים אינו אלא כשחושב (באחת מן העבודות) על זריקת הדם שתעשה לשם אדם אחר (כי אין שינוי בעלים אלא כשחושב שיתכפר אדם אחר, והכפרה נעשית בזריקה).

א. כן היא שיטת סוגיתנו, וכ"כ רש"י ותוס'. וברמב"ם לא משמע כן.
ב. שינוי בעלים בשאר עבודות חוץ מהזריקה, לא רק שאינו פוסל אלא אף עלה הקרבן לחובת בעליו (עפ"י משנה למלך פסוה"מ טו, א. וכן הוכיח שער המלך הל' חובל ומויק ז, ד מדברי התוס').
ג. קרבן פסח, כיון שעיקרו בא לאכילה, הלכך שחטו שלא לשם בעליו, כלומר להאכל למי שאינו מנוי עליו – פסול.
שינוי קדש ישנו בקרבן שמתו בעליו. ואילו שינוי בעלים אינו שייך לאחר מיתה. ולדעת רב פינחס בריה דרב מרי, יש שינוי בעלים לאחר מיתה.
מבואר בתוס' [לתירוץ אחד עכ"פ] שלאחר מיתה אין איסור לחשוב לשם אדם אחר.
שינוי קדש ישנו בקרבן ציבור, שלא כשינוי בעלים (שהרי הכל בעליו).
וגם אם עשה לשם נכרי שאינו בעליו – אינו פוסל, דבעינן חברו דומיא דידיה (תוס').

ג. אמר אבא חנין משום רבי אליעזר: תודה ששחטה לשם שלמים כשרה (שהתודה קרויה 'שלמים' בתורה – ובשר זבח תודת שלמים), ואילו שלמים ששחטם לשם תודה – אינם עולים לשם חובה (שאינן השלמים קרויים 'תודה' והרי זה שינוי קדש).

ד. אין ללמוד שאר שלמים מאיל נזיר, שכן יש עמו דמים אחרים – שבאים עמו חטאת ועולה, הלכך חמור הוא יותר.

ה. אין ללמוד כל הקרבנות משלמים, שכן השלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק – תאמר בשאר קרבנות, יש מהם שאינם טעונים סמיכה ונסכים כלל (בכור מעשר ופסח), ויש שאינם טעונים נסכים (חטאת ואשם), וכולם אינם טעונים תנופת חזה ושוק.

דף ה

ז. אלו הלכות מיוחדות יש לקרבנות דלהלן, שבגללן אין ללמוד מהם ב'מה מצינו' לקרבנות אחרים: